

السلامة للجميع

مهارت حل مسئله

مؤلف و گردآورنده:

هدی اركيان

كارشناس ارشد روانشناسی تربیتی

سازمان سنجش و دانش

سرشناسه	: ارکیان، هدی، ۱۳۹۲-
عنوان و نام پدیدآور	: مهارت حل مسئله/ مولف و گردآورنده هدی ارکیان.
مشخصات نشر	: تهران: سنجش و دانش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۵ ص.
شابک	: 978-622-05-0943-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: تصمیم‌گیری
موضوع	: Decision making
موضوع	: مهارت‌های زندگی
موضوع	: Life skills
موضوع	: حل مساله
موضوع	: Problem solving
رده بندی کنگره	: HDT۰/۲۳
رده بندی دیسی	: ۶۵۸/۴۰۳
شماره ثبت کتابخانه ملی	: ۶۱۶۱۲۵۶

عنوان: مهارت حل مسئله

مولف: هدی ارکیان

ناشر: سنجش و دانش

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۸

www.sanjesh.ir

تیراژ: ۵۰۰ نسخه sanjeshodanesh@iran.ir

شابک: ۱-۹۴۳-۰۵-۶۲۲-۹۷۸

قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال

نشانی: میدان انقلاب، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پلاک ۱۲۶.

تلفن: ۰۲۱۶۱۳۶

«کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد»

۱	مقدمه
۴	فصل اول: بررسی مسئله و حل مسئله
۵	مسئله چیست؟
۶	انواع مسئله
۷	حل مسئله چیست؟
۱۲	مؤلفه‌های حل مسئله
۲۰	موانع حل مسئله
۲۱	مبنای عصبی حل مسئله
۳۱	ماهیت تفکر انتقادی و حل مسئله
۳۳	تفاوت افراد مبتدی و متخصص در حل مسئله
۴۳	فصل دوم: بررسی روش‌ها، سبک‌های حل مسئله
۴۴	روش‌های حل مسئله
۴۴	سبک‌های حل مسئله
۵۰	سبک حل مسئله به شیوه خلاقانه
۵۶	سبک حل مسئله به شیوه گامی
۵۷	سبک حل مسئله به شیوه نیوئل و سایمون
۵۸	سبک حل مسئله به شیوه زیگزاک
۵۹	سبک حل مسئله به شیوه فراشناختی
۶۰	الگوهای حل مسئله
۷۰	فصل سوم: بررسی مدل تخصصی حل مسئله
۷۱	مدل تخصصی حل مسئله تعصب شیرازی و کار
۷۲	مدل تخصصی حل مسئله تعصب شیرازی وفارلی

۷۵	فصل چهارم: انگیزش
۷۶	بررسی انگیزه و انگیزش
۸۲	نقش انگیزش در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و یادگیری آن‌ها
۸۴	رویکرد های مختلف انگیزش
۹۳	نظریه انگیزش پیشرفت
۹۶	ارتباط انگیزه پیشرفت با سایر جنبه های زندگی
۱۰۰	نظریه انگیزشی اسنادی
۱۰۴	رابطه بین اسناد های مختلف و پیامدهای عاطفی آنها
۱۰۴	درماندگی آموخته شده
۱۰۵	کاربردهای آموزش نظریه انگیزشی نسبت دادن
۱۰۶	فنون ایجاد انگیزش در یادگیرندگان
۱۱۲	فصل پنجم: نمودار
۱۱۳	نمودار جسم - آزاد
۱۱۸	فصل ششم: استراتژی (راهبرد)
۱۲۵	فصل هفتم: دانش مفهومی
۱۳۸	ارائه مدلی دو بعدی از دانش
۱۳۹	رابطه میان دانش مفهومی و دانش رویه ای از دیدگاه های متفاوت
۱۳۴	فصل هشتم: فراشناخت
۱۴۰	نظریه های فراشناختی یادگیری
۱۴۰	ویژگی های نظریه های فراشناختی
۱۴۱	انواع نظریه های فراشناختی
۱۴۵	منابع نظریه های فراشناختی

۱۴۷	راهبردهای فراشناختی.....
۱۵۲	انواع دانش مهم در فراشناخت.....
۱۵۳	کنترل اجرایی رفتار.....
۱۵۵	ویژگی های یادگیرندگان فراشناختی.....
۱۵۶	مفاهیم اساسی در فرایندهای فراشناختی.....
۱۵۸	تمایز بین راهبردهای شناختی و فراشناختی.....
۱۵۸	آموزش راهبردها، شناختی و فراشناختی در یادگیری.....
۱۶۸	فصل نهم: حمایت اجتماعی.....
۱۷۱	دیدگاههای نظری در مورد حمایت اجتماعی.....
۱۷۴	منابع حمایت اجتماعی.....
۱۷۷	طبقه بندی حمایت اجتماعی ادراک شده.....
۱۸۴	فصل آخر.....
۱۸۹	منابع.....

افراد در طول زندگی بارها با مشکلاتی رو به رو می‌شوند که نیاز به اتخاذ تصمیم و عملکرد مناسب دارد، اما آنها غالباً نمی‌توانند به خوبی تصمیم بگیرند و یا اغلب راه حل‌های نادرستی را انتخاب می‌کنند که به شکست منتهی می‌شود و عملکرد آنها را تضعیف می‌کند. برای مثال در مورد انتخاب رشته تحصیلی، انتخاب شغل، همسر و یا نه گفتن به مواد مخدر و درخواست‌های نامناسب و سایر مشکلات کاری و تحصیلی.

یکی از روش‌هایی که با آموزش آن می‌توان افراد را در برخورد با مسائل و مشکلات یاری داد، مهارت حل مسئله است. آموزش این مهارت به افراد موجب می‌شود که آنها مسلط به انواع روش‌های تفکر و حل مسئله شوند. در ساخت و حل مشکلات و انتخاب راه حل‌های مناسب در موقعیت‌های مختلف موفق باشند. سابق یک ضرب المثل، اگر به فردی یک ماهی بدهی، یک وعده از غذای او را تامین کرده‌ای اما اگر به او ماهی بگیری یاد بدهی، غذای یک عمر او را فراهم کرده‌ای.

اگر شرایط و امکانات حل مسئله را در سنین پایین فراهم کنیم به کودکان این امکان را می‌دهیم که از راه تعامل با محیط، مهارت‌هایی چون قدرت ابتکار، خلاقیت، استقلال طلبی، حس همکاری و تلاش را در خود ایجاد کنند و افزایش دهند. همچنین از راه ایجاد توانایی حل مسئله در افراد می‌توان آنها را برای مقابله با وضعیت متغیر زندگی امروزه و موقعیت‌های تازه آماده کرد. مقایسه افرادی که از توانایی فوق برخوردارند با افرادی که فاقد این توانایی هستند، نشان می‌دهد که افراد گروه اول در مقابل استرس‌های شدید، تعارض و ناکامی، مقاوم‌تر و در

مواجهه با مشکلات، آنها را بهتر حل کرده و از قوه تفکر و اندیشه خود به خوبی استفاده می‌کنند و به ندرت احساس ناکارآمدی و یاس می‌کنند، به خصوص در عملکردهای درسی و تحصیلی موفقیت بیشتری کسب می‌کنند. اما افراد گروه دوم در مقابل مشکلات، به راحتی تسلیم شده و توانایی مقابله صحیح و منطقی را از دست داده و به دلیل احساس پوچی و ناتوانی‌های مکرر، درمانده می‌شوند و حتی زمانی که برای جبران شکست، موقعیت و فرصتی مجدد داشته باشند، چون پذیرفته‌اند که ناتوان از حل مشکل هستند، از حل ساده‌ترین مسئله هم عاجز می‌شوند.

از نظر روانشناختی، حل مسئله در واقع یکی از فرایندها یا اجزای تفکر است. در طول تاریخ آموزش و پرورش، حل مسئله یکی از اهداف های مهم آموزشی به شمار می آمده و از خواسته های معلمان و والدین، کسب توانایی حل مسئله از سوی دانش آموزان بوده است. روانشناسان و نظریه پردازان مختلف نیز همواره بر اهمیت فعالیت های وابسته به حل مسئله در ایجاد یادگیری مفید و مؤثر تأکید داشته اند. حل مسئله، مستلزم راهبردهای ویژه و هدفمندی است که فرد به وسیله آن مشکلات را تعریف کرده، تصمیم به اتخاذ راه حل گرفته، راهبردهای حل مسئله را انجام داده و بر آن نظارت میکند.

آموزشگران تا چندین سال پیش معتقد بودند که حل مسئله آموزش دادنی نیست، بلکه یک هنر یا ویژگی و توانایی است که بعضی از انسان ها دارند و بعضی ندارند. بنابراین معمولاً تلاشی برای آموزش حل مسئله به دانش آموزان انجام نمی گرفت. فقدان طراحی برای آموزش مهارت حل مسئله به دانش آموزان موجب شده بود معلمان در آموزش حل مسائل به نوجوانان و دانش آموزان ضعیف عمل کنند یا به عبارتی معلمان به آن ها یاد ندهند که چگونه مسائل را حل

کنند. هر گاه دانش آموزان با مسئله ای روبه رو شده و از حل آن عاجز مانده اند، معلمان تنها به بیان راه حل یا پاسخ مسئله اکتفا کرده اند و نگاه های پرسشگر، کنجکاو و متحیر دانش آموزان به این سوال ها باقی مانده است: معلم ما چگونه توانست مسئله را حل کند؟ راه حل مسئله چگونه به فکر او رسید؟ چرا ما نتوانستیم راه حل مسئله را کشف کنیم؟

در بسیاری از مواقع دانش آموزان با این که دانش کافی را برای حل مسائل دارند، اما قادر به اجرای این دانش نیستند و در حل مسئله شکست می خورند. چرا که آن ها برای حل مسئله علاوه بر دانش کافی به یک استراتژی حل مسئله نیز نیاز دارند. فرآیند حل مسائل فراتر از زمینه علمی می رود، چرا که به زمینه های دیگر زندگی در سطوح فردی و اجتماعی اشاره می کند و می تواند به عنوان یکی از شاخه های توسعه تفکر خلاق نیز در نظر گرفته شود. امروزه تعداد کسانی که در مورد آموزش حل مسئله و تفاوت افراد خبره و مبتدی در حل مسائل تحقیق می کنند و تلاش دارند روش های حل مسئله را بطور موثر به کودکان و دانش آموزان و نوجوانان آموزش دهند رو به گسترش می باشد.